

Marie Želibská - Vančí

(11.10.1913 Bystřice pod Hostýnem - 10.12.1992 Bratislava)

Z rodné Moravy přijela na umělecká studia do Prahy, seznámila se se spíčkou naší meziválečné kultury, žila hudbou, divadlem a literaturou a stala se významnou malířkou i jedinečnou ilustrátorkou své generace. Plodný umělecký život prožila v Bratislavě jako nejvýraznější představitelka poetické a lyrické linie ilustrátorské tvorby po roce 1945 nejen ve slovenském, nýbrž také v československém vývojevém kontextu.

Ve dvacátých letech navštěvovala Marie, tehdy ještě Vančíková, reálné gymnázium v Holešově. Od roku 1928 chtěla studovat klavír na konzervatoři v Praze, ale byla ještě příliš mladá, a proto se stala žákyní rodinné školy. V roce 1930 je datována její první zahraniční cesta do Říma, první kontakt a okouzlení uměním. Potom už následovalo odborné výtvarné studium: od roku 1931 Uměleckoprůmyslová škola v Praze u prof. A. Hofbauera, od roku 1934 speciálka pro sklo a monumentální malbu u prof. F. Kysely a v roce 1937 diplomová práce - návrh stropu pro československý pavilón na Světové výstavě v Paříži, který byl ve školní soutěži vyhodnocen jako nejlepší. To už měla za sebou pařížský pobyt v roce 1936, kde navštěvovala Československý ateliér vedený Františkem Kupkou. V letech 1937-38 byla posluchačkou Akademie výtvarných umění, grafické školy prof. T. F. Šimona. Během studií se angažovala v levicovém hnutí a seznámila se s mnoha slo-

▲ Z CYKLU MANŽELSTVÍ, 1975

venskými umělci, studenty, kteří byli později dějepisem umění označeni jako Generace 1909 - s C. Majerníkem, B. Hoffstädterem, J. Mudrochem a E. Nevanem. Osudově nejbližším se stal Ján Želibský, za něhož se v roce 1938 provdala a žila s ním až do smrti.

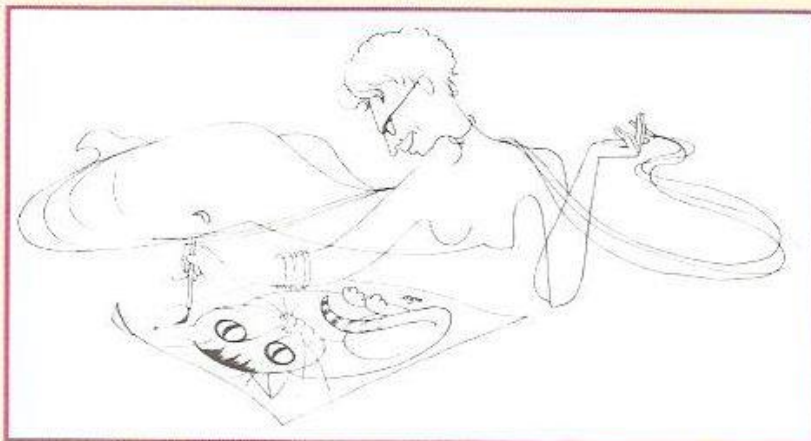
V letech 1938-39 navštěvovala i École des Beaux-Arts v Paříži. Tento pobyt předčasně ukončila okupace Československa po mnichovské zradě. Manželé Marie a Ján Želibský se vrátili do protektorátní Prahy. Do tohoto období spadají začátky ilustrátorské tvorby Marie Želibské. Později přibyla časopisecká ilustrace a v roce 1941, když se narodila dcera Jana (též výtvarnice), to byly i první knižní ilustrace k Zeyerově Zahradě Mariánské. Za druhé světové války žila Marie střídavě v Praze a v Bystřici pod Hostýnem a spolupracovala s vydavatelstvím K. Boreckého a V. Petra. Po květnu 1945 začíná nová tvůrčí aktivita, opětovně vázaná na knižní a časopiseckou ilustraci a ilustrace notových materiálů. Ján Želibský působil tenkrát jako pedagog, profesor a prorektor na Akademii výtvarných umění v Praze.

V roce 1952 byl Ján Želibský povolán za rektora na bratislavskou Vysokou školu výtvarných umění a rodina se přestěhovala do Bratislavy. Marie Želibská se stala členkou Svazu slovenských výtvarných umělců, navázala spolupráci se slovenskými vydavateli, od roku 1957 začala individuálně vysta-

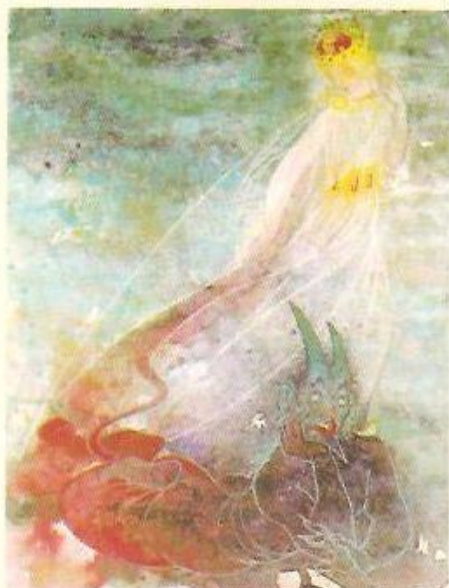
◀ ILUSTRACE KE KNIZE H. CH. ANDERSENA: MALÁ MOŘSKÁ VÍLA, 1975

vovat doma i v zahraničí. Těžištěm zůstala ilustrátorská tvorba spojená s více než sto soubory knižních ilustrací. Věnovala se však i malým grafickým formám (zejména novoročním pozdravům) a realizovala i mnohé grafické cykly - Slovenské národní povstání, Lásky, V době květů, Manželství, Poezie všedních dnů a Žena (1964-81). Kromě kresby a ilustrace se také věnovala leptu, suché jehle, mezzotintu, linorytu a dřevorytu.

Marie Želibská ilustrovala knihy klasických pohádek - K.J.Erben, bratři Grimmové, Ruské lidové pohádky, Slo-

▲ AUTOPORTRÉT, 1964

▲ ILUSTRACE KE KNIZE SLOVANSKÉ POHÁDKY, 1968

vanské pohádky, H.Ch.Andersen. Upoutala ji i indická a čínská literatura: R.Thákurův Zahradník a Kuo-Mo-Žoův Návrat starého mistra. Ilustrovala také Arabské pohádky a v roce 1982 pro vydavatelství Artia Pohádky tisíce a jedné noci. Během šedesátých až osmdesátých let získala mnoho domácích i zahraničních cen, v Římě, v Pescii i v Bologni, byl jí udělen titul zasloužilé umělkyně a cena E.Fully (1980). Ilustrovala také

linii v ploše a v barevném prostoru blízké fauvistickým principům. Ve svých vrcholech vykristalizovalo toto dílo do jedinečné autorské podoby ryziho výtvarného poetizmu, plného něhy, citu, lásky a porozumění k hodnotě slova i obrazu, myšlenky a činu, skutečnosti i snu. Volné grafiky a zmíněné grafické cykly jsou plné poetických symbolů, akcentují pozitivní fenomény lidské lásky a něžného erotizmu. Epické a lyrické v její tvorbě se mění na harmonickou obrazovou

▲ ILUSTRACE KE KNIZE M. VAŠÁKOVÉ: Z POVÍDKY DO POVÍDKY, 1942

slovenskou moderní poezii, básně K.Bednáře, P.Horova i A.Plávky.

Její celoživotní výtvarné dílo představovalo dokonalou syntézu a harmonii sugestivních linií a kresby s kvalitou koloristickou, s barevnou magií jejich poetických opusů. Východiskem bylo realistické citění a smysl pro maliřský detail. Později to bylo jakoby hudební opojení pro hru

poezii a současně na velký sen a zároveň také velkou skutečnost obrazové krásy. Když v roce 1981 vyšla monografie Věry Budské, byla Marie Želibská na vrcholu svých tvořivých sil a její výtvarné dílo i pozdější tvorba se stala ilustrátorskou klasikou.

Bohumír Bachratý
Foto: archiv autora

◀ ILUSTRACE KE KNIZE M. VAŠÁKOVÉ: Z POVÍDKY DO POVÍDKY, 1942